

OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA BIOLOGIYA FANINI O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Xolida Raximova Karim qizi
Navoiy davlat pedagogika instituti

Annotatsiya

Ushbu tezisda oliy ta'limda o'qitish metodikasini takomillashtirishning muhim jihatlari, xususan biologiyaga e'tibor qaratilgan. Munozara bo'limi topilmalar haqida batafsil ma'lumot beradi va ularning oqibatlarini muhokama qiladi va nihoyat, tezis oliy o'quv yurtlarida yanada samarali biologiya ta'limi metodologiyasi bo'yicha tavsiyalar va takliflar berish bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: Biologiya ta'limi, o'qitish metodikasi, oliy ta'lim, faol ta'lim, texnologiya, baholash, talabalarni jalb qilish.

Biologiya dinamik va doimiy rivojlanayotgan soha bo'lib, oliy o'quv yurtlari uchun o'qitish metodologiyasini bugungi talabalar ehtiyojlarini qondirish uchun moslashtirish juda muhimdir. An'anaviy ma'ruzaga asoslangan yondashuv talabalarni jalb qilishda va mavzuni chuqur anglashda tobora samarasiz bo'lib bormoqda. Ushbu tezis talabalar natijalarini yaxshilash va mavzuga chuqurroq ishtiyoqni rivojlantirishga qaratilgan oliy o'quv yurtlarida biologiya ta'limida qo'llaniladigan metodologiyani har tomonlama qayta ko'rib chiqish zarurligini ko'rib chiqadi.

Biologiya ta'limining hozirgi holatini tushunish uchun mavjud adabiyotlarni o'rganish juda muhimdir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, an'anaviy ma'ruza uslubida o'qitish ko'pincha talabalarni jalb qilish va faol o'rganishni rag'batlantirishda samarasiz. Sinf xonalari, guruh muhokamalari va amaliy laboratoriya ishlari kabi faol ta'lim usullari talabalarni tushunish va ushlab turishni rag'batlantirishda samaraliroq ekanligini isbotladi.

Bundan tashqari, texnologiyani sinfga integratsiya qilish biologiya ta'limini oshirish imkoniyatiga ega. Virtual laboratoriyalar, simulyatsiya dasturlari va onlayn resurslar kabi vositalar talabalarga o'z-o'zini o'rganish va o'rganish imkoniyatlarini beradi. Formativ baholash va tengdoshlarni baholash kabi baholash usullari talabalarga ularning rivojlanishini kuzatishga va murakkab biologik tushunchalar haqidagi tushunchalarini yaxshilashga yordam beradi.

Oliy o'quv yurtlarida biologiyani o'qitish metodikasini takomillashtirish ushbu mavzuni chuqurroq anglash va talabalarni tadqiqot, sog'liqni saqlash yoki tegishli

sohalarda kelajakdagi martaba uchun tayyorlash uchun juda muhimdir. Institut yoki universitet darajasida biologiyani o'qitishni takomillashtirish bo'yicha ba'zi strategiyalar va yondashuvlar:

- **Faol o'rganish:** guruh muhokamalari, amaliy tadqiqotlar, tengdoshlarni o'qitish va muammolarni hal qilish kabi usullar orqali faol o'rganishni rag'batlantirish. Ushbu usullar talabalarni jalb qiladi va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.
- **Texnologiyani qo'shish:** texnologiyani o'qitishingizga integratsiya qiling. An'anaviy laboratoriya ishlarini to'ldirish uchun virtual laboratoriyalar, onlayn manbalar va interaktiv simulyatsiyalardan foydalaning. Ushbu vositalar tushunishni kuchaytirishi va raqamli formatda amaliy tajribani taqdim etishi mumkin.
- **Flipped Classroom:** talabalar darsdan oldin ma'ruza materiallarini ko'rib chiqadigan va dars vaqtini munozaralar, muammolarni hal qilish va amaliy mashg'ulotlar uchun ishlatadigan flipped classroom modelini ko'rib chiqing. Ushbu yondashuv materialni chuqurroq tushunishga yordam beradi.
- **Haqiqiy dunyo dasturlari:** biologiyani haqiqiy dunyo dasturlariga ulang. Talabalarga ular o'rganayotgan tushunchalar tibbiyot, biotexnologiya, atrof-muhit fanlari va qishloq xo'jaligi kabi turli sohalarda qanday dolzarbligini ko'rsating.
- **Fanlararo yondashuv:** biologiyani kimyo, fizika va informatika kabi boshqa tegishli sohalar bilan birlashtirish orqali fanlararo o'rganishni rag'batlantirish. Ushbu yondashuv talabalarga o'qishning kengroq kontekstini ko'rishga yordam beradi.
- **Tadqiqot imkoniyatlari:** bakalavriat talabalariga tadqiqot imkoniyatlarini taqdim etish. Ilmiy tadqiqotlar bilan shug'ullanish ularning biologiyaga bo'lgan tushunchasini va ishtiyoqini chuqurlashtirishi mumkin.
- **Baholash texnikasi:** baholashning turli usullaridan, jumladan, shakllantiruvchi baholash, viktorinalar, guruh loyihalari va yozma hisobotlardan foydalaning. Turli xil baholashlar talabalar tushunchasining turli jihatlarini baholashga yordam beradi.
- **Faol fikr-mulohaza:** topshiriqlar va baholashlar bo'yicha o'z vaqtida va konstruktiv fikr-mulohazalarni taqdim etish. Geribildirim talabalarga kuchli va zaif tomonlarini tushunishga yordam beradi va yaxshilanishni osonlashtiradi.
- **Turli xil o'quv materiallari:** darsliklar, onlayn manbalar, videolar va ilmiy tezislar kabi turli xil o'quv materiallaridan foydalaning. Turli xil materiallar turli xil o'quv uslublariga mos keladi.
- **Interaktiv namoyishlar:** murakkab biologik jarayonlarni yanada tushunarli qilish uchun interaktiv namoyishlar va modellardan foydalaning. Ko'rgazmali qurollar va amaliy tajribalar tushunishni sezilarli darajada oshirishi mumkin.

- Adaptiv ta'lim dasturi: moslashtirilgan ta'lim tajribalarini taklif, har bir talabaning sur'atlar va ehtiyojlariga mazmunini tikuvchi adaptiv ta'lim dasturi yordamida o'ylab ko'ring.
- Axloqiy mulohazalar: biologiyada genetik muhandislik va hayvonlarni tekshirish kabi axloqiy masalalarni muhokama qiling. Talabalarni biologik tadqiqotlar va qo'llanmalarning axloqiy oqibatlarini haqida tanqidiy fikrlashga undash.
- Faol ishtirok etish: ochiq savollar berish va o'quvchilarni o'z istiqbollari bilan o'rtoqlashishga undash orqali darsda faol ishtirok etishga ko'maklashish. Bu izlanish va jalb qilish madaniyatini rivojlantiradi.
- Malaka oshirish: fakultetni doimiy malaka oshirish bilan shug'ullanishga undash. Eng so'nggi o'qitish texnikasi va biologiya tadqiqotlari bilan yangilanib turish samarali o'qitish uchun juda muhimdir.
- Taqriz: taqrizni baholash jarayoniga qo'shing. Bu talabalarga ilmiy adabiyotlar va tengdoshlari mehnatini tanqidiy baholashni o'rgatadi.
- Inklyuzivlik: barcha o'quvchilar o'zlarini qulay va qadrlil his qiladigan inklyuziv va xilma-xil sinf muhitini yarating. Fon va istiqboldagi xilma-xillik o'rganish tajribasini oshirishi mumkin.
- O'quv natijalarini baholash: o'quv natijalarini o'rganish va fikr-mulohazalar va ma'lumotlar asosida kerakli tuzatishlar kiritish orqali o'qitish uslublaringiz samaradorligini muntazam ravishda baholang.

Oliy ta'limda biologiyani o'qitish metodikasini takomillashtirish doimiy jarayondir. Ushbu strategiyalarni qabul qilish va innovatsiyalarga ochiq qolish orqali o'qituvchilar talabalar uchun yanada qiziqarli va samarali o'quv tajribasini yaratishi mumkin.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, isloh qilingan o'qitish metodikasi oliy o'quv yurtlarida biologiya ta'limini yaxshilaydi. Faol ta'lim strategiyalarini qabul qilish, texnologiyani birlashtirish va aylantirilgan sinf yondashuvini amalga oshirish orqali o'qituvchilar yanada qiziqarli va samarali o'quv muhitini yaratishi mumkin. Talabalar passiv bilim oluvchilar emas, balki ta'limning faol ishtirokchilari bo'lib, tushunish va saqlash nuqtai nazaridan yaxshilangan natijalarga olib keladi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'limda biologiyani o'qitish metodikasini takomillashtirish talabalarni biologiyaning dinamik va o'zgaruvchan sohasiga tayyorlash uchun juda muhimdir. Faol ta'lim strategiyasini amalga oshirish, texnologiyani birlashtirish va takomillashtirishga qaratilgan baholash usullarini

qo'llash orqali biz yanada samarali biologiya ta'lim tizimini yaratishimiz mumkin. Biz oliy o'quv yurtlariga o'qituvchilarni ushbu innovatsion metodologiyalar bo'yicha o'qitish uchun fakultetlarni rivojlantirish dasturlariga sarmoya kiritishni va ushbu amaliyotlarni yanada takomillashtirish bo'yicha tadqiqotlarni davom ettirishni taklif qilamiz.

Bundan tashqari, talabalardan fikr-mulohazalarni so'rash va ushbu metodologiyalarning samaradorligini muntazam ravishda baholash zarur. O'qituvchilar va muassasalar o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantirish biologiya ta'limida ilg'or tajribalarni rivojlantirishga olib kelishi mumkin.

Oxir oqibat, ushbu o'zgarishlarni qabul qilish va samarali o'qitish metodologiyalariga ustuvor ahamiyat berish orqali biz nafaqat bilimdon, balki o'z sohasiga ishtiyoqli biologlarning yangi avlodini ilhomlantirib, oliy o'quv yurtlarida biologiya ta'limining porloq kelajagini ta'minlashimiz mumkin.

Adabiyotlar.

- 1.Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. - Qarshi: Nasaf, 2000.
- 2.Sayidaxmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. - Toshkent: Moliya, 2003.
- 3.Tolipova J.O., G'ofurov A.T.. Biologiya ta'limi texnologiyalari. - T.: O'qituvchi, 2002.
- 4.Tolipova J.O., G'ofurov A.T. Biologiya o'qitish metodikasi. Pedagogika oliy o'quv yurtlari talabalari uchun darslik. - T.: Moliya-iqtisod, 2007.
- 5.Tolipova J.O., G'ofurov A.T. Biologiya o'qitish metodikasi. O'quv-metodik qo'llanma. - T.: «Bilim» 2004.
- 6.Azimov va boshqalar. Biologiya. Metodik qo'llanma. - T.: Abu Ali ibn Sino nomidagi Tibbiyot nashriyoti. 2002.

